

ERZSÉBET DAJKA ÉS MÁS CSELÉDEK

**IRTA
BRÓDY SÁNDOR**

AMTAK Bt, 2025

Cop. AMTAK Bt, 2025

Felelős szerkesztő: Varsányi József

**Kiadó: AMTAK Bt, 2040 Budaörs, Semmelweis u.
6/B.**

06 20 218 6762 amtakbt@gmail.com

www.amtak.hu

Látogasson el webáruházunkba, és böngésszen!

ISBN 978-615-7002-43-2

Készült: AMTAK Bt, Budaörs

Tartalom

Erzsébet dajka lesz	4
Erzsébet elbocsájtatik	15
Erzsébet boldog lesz	29
A várost megismeri.	29
Jakabot megtalálja.	36
Meghallgatja a rendőr életbölcseését.	41
Viszontlátja a kovácsot.	44
Elza férjhez megy.....	50
Maris dada	62
A két kis leány és a hét malacz	71
A kertész.	71
A kert.	73
A malaczok.	75
A két kis leány.....	75
Nagy szerencsétlenség.	77
A mennyországban.	79
A kertész látogatása.....	80
Borcsa	82
Mari	87
A sphinx	90
A model	95

Erzsébet dajka lesz

Keskeny fanyoszolyán egy öreg paraszt-pár alszik:
Császár Kiss Mihály és Bottkó Kiss Örsébet.

Előttük, a ház közepén, a földre vaczkolt ágyon nyugszik egy leány, vagy hat szoknya van rajta, a legfelső a fejére terítve. Csak karjai és lábai meztelenek, egyébként úgy neki van öltözködve, mintha valami nagy téli utra indulna. A karjai között ott a motyó is, a mindenféle szövetekbe, kalmukba, perkálba, kartonba pólyált valami. Azonban a reggeli hó bevilágítván a szobába: a színes rongyokból két kis kék szem mosolyog ki, egy csecsszopó vidám és repeső lelke. A leány álmában magához szorongatta gyermekét, a ki türelmesen, sőt szívesen várt. Addig beszélgetett egy szürke, ugynevezett parasztcsirkével, a ki árván, egymagában oda volt kötve az asztallábiához és minden valószínűség szerint szeretett volna kimenni és kapirgálni a hóban.

Gyerek, csirke egyszerre fölrebbentek - a zsellér fölébredt, közéjük vágta a kalapját:

- Csitt te, az embert aludni se hagyják. Az embernek nincs egyebe, mint ez a kis alvás. Se enni, se inni, se aludni, se pipálni...

Az öreg iszonyu elkeseredésre ébredt, felköltött mindenkit
- különben tizennégy órát aludtak egyfolytában - és rögtön
rátért arra, a mit álmodott:

- Te pedig Erzsébet, szedd föl a holmidat és menj el a
házból. Isten hírével.

Erzsébet nem aludt többé, ült a földön és a három hónapos
kicsikével igen komoly dolgokról beszélgetett, de úgy,
hogy a gyerek nevében felelt is magának. Nem nagy
figyelemmel hallgatta az öreget; úgy látszik, már többször
elkergették. Az apja sokszor figyelmeztette, hogy egyszer
csak agyonüti a gyerekével; sőt azzal együtt, a ki ezt
fabrikálta. Szerencse még, hogy az apa kilétében nem
tudtak végképp megegyezni. Az öreg Kiss Erzsébet azt
akarta elhitetni a néppel, hogy a kicsike apja egy gépész,
most katona, de visszajön. Ez lett volna az erkölcsös, sőt
részben dicsőséges eredet, de nem volt semmiféle alapja.
A falu közvéleménye azonban más, sokkal valószínűbb
apát emlegetett. Egy helybeli fiatal urat, a ki minden
nyáron, tisztruhában, lejött vakációzni és kint hált az
asztag alatt, a mikor az apja buzáját csépeltek. Erzsébet
marokszedő volt akkor... A leány maga hallgatott a földi
apáról és csökönyösen annál maradt, hogy a gyermeket
neki az isten küldte. Sőt a templomba is elment
megköszönni, mezitláb, fejkendő nélkül, lányosan; a
legények csakhogya agyon nem verték. A pap - a ki hiába
izengetett régebben utána - utasította a legényeket.
Elmenekült előlük, az apja keze közé. Az ellátta.

Most is verés nézett ki a szemeiből. Nem volt rossz ember,
de nem volt egy félpipa dohánya, a bubos hideg és

biztosan tudta, hogy bár szent vasárnap van, megint csak sárgarépa leves lesz az egész napra. Végezni akart, rendet akart csinálni, már le is huzta az öreg asszony fejéről a kendőt. De egyszerre valami jutott az eszébe és végig simította, szárazon megtörülte az arcát, mint a hogy együgyű ravaszok szokták, mielőtt ravaszkodni kezdenének. A hangja ellágyult:

- A zsidóné tegnap megszólított, hogy mennél te el dajkának Pestre! - mondá, de nem a leány felé fordulva.

- Én is voltam, de csak Egerben. Soha se volt jobb dolgom!
- tódította az öreg asszony.

- Hát a Klárika? - kiáltotta Erzsébet ijedten és nyomban felugrott.

- Azt mik felneveljük, te se jobban.

- Ki szoptatja?

- Mik szoptatjuk! - mondá a paraszt önérzetesen, majd igen vidáman hozzátette:

- Te magad urrá leszel, bennünket is urrá teszel, a gyereked meg áldani fogja a haló porodat.

A "haló por" meghatotta a leányt s azt mondta "nem bánom, győjjönek értem!" Abban bizakodott, hogy az soká lesz, de a mikor Klárit még meg se fűrésztötte, begyöttek négyen, asszonyok, emberek. Egy idősebb ur, meg a felesége, a nagyapja, meg a nagymama annak a kis

pesti babának, a kit szoptatni kellett. Velük jött a helybeli zsidóné, a kit megbiztak, hogy dajkát keressen, de nem győzték bevárni, míg küld; maguk lejöttek érte. Elhozták magukkal a járásorvost is, a ki Erzsébetet beoltotta, mielőtt megkapta a hólyagos himlőt. (Ez volt az egyedüli kopasz ember a faluban.)

A két pesti ógott-mógott, nehezelték a ház levegőjét, sőt az öreg úri nőnek elfult a lélegzete, a mint Császár Kiss Mihály kezelt véle. Az öreg zsellérnek valóban olyan szaga volt, mint a cserfának, a kit - a bogarak ellen - trágyával bekennek. A pesti nagyszülők ellenben igen illatosak voltak. A férfi városi bundájából csak úgy áradt ki a mosusz, a nő meg be volt parfümozva a parasztok ellen. A zsellér-család ösztönszerűleg az orrához kapott; úgy érezték, hogy meghalnak ettől a bűdösségtől. Az orvos kinyitatta a kis ablakot, azt, a mely nem volt betapasztva és pár szóval bevezetvén az ügyet, átadta a szót az éltes pesti asszonyságnak. Az a lány elé állt, megvizsgálta, még hozzája is nyult, megtapogatta. Aztán kérde:

- Van magának szeretője?

- Nincs! - felelte a lány ijedten.

- Hát a gyerek akkor honnét van? - vetette közbe az öreg úr. Neje azonban leültette és folytatta a vallatást.

- Hány hónapos a kicsije?

- Három.

- Kár, hogy nem kettő. A mienk kettő.

- Az az egy hónap annyi, mint semmi! - szólalt meg a zsellér a háttérben.

- Kend ahhoz nem ért. A nőt orvosilag meg fogjuk vizsgálni! - szólt az orvos és előlépett. De az úri asszonynak még voltak némi kérdezni valói:

- De ha maga a gyereke után fog ríni, azt nem szabad. Fog-e?

A lány makacsul nézett maga elé, nem felelt, de már magához tért az ijedségtől, a szeme nedves volt. Az öreg úr megsajnálta:

- Maga fog kapni sok ajándékot, selyemkendőt, török nagy kendőt. Az van az én boltomba, ezer tuczat is. Az én boltom ebben a legnagyobb. Maga bejön és vesz magának. Nem kéri a segédek, leveszi a pultról. A fiam, a hová magának jönni kell, az nem boltos, az ügyvéd!

- Hallod Erzsébet, fő-üdvéd!

- Nálunk keresztényesen főznek! - jegyezte meg a nagymama, némi önérzettel.

- Még disznókat is ölnek! - folytató a nagyapa, bizonyos utálattal, de nem büszkeség nélkül.

A disznó hallatára a zsellér szeme fölcsillant. Szeretett volna fölcsapni máris, türelmetlenkedett, az orvos felé fordult.

- Tessék fődoktor úr ezt a lányt megvizitálni; olyan ez belül, a milyen kívül, mint az alma.

- Még csak tizenhét esztendő - sikitotta el magát Bottkó Kiss Erzsébet és elkezdett ríni torkaszakadtából. A segítségnek jött falusi boltosné vigasztalta, tapogatta "ifiasszony így, ifiasszony úgy" és elvitte az előtérből.

A lány ott állt az előtérben, körülötte a három, a mint mustrálta. Még meg se volt fészülködve, egész délelőtt a kis Klárit szoptatta. Valahogy mindaketten úgy érezték, hogy ez az utolsó lesz, az édesből, a jóból, ez állati és isteni szeretkezésből. A lány arcza a boldog kimerüléstől oly fehér volt, mint a tej, ha megfagy. Csak az volt különös, a mikor finom és nemes - ki tudja hol szedte - szinte előkelő arczához, patyolat színéhez föl-fölemelgette vörös, a fagytól véresre repedezett kezeit. Mindgyárt, mindgyárt sirt volna, de nem sirt. Alapjában pogány nagy természet és a kis esze csupa értelmes világosság. Láta, hogy ennek így kell lenni, Klárit el kell hagyni. Itthon - most télen - a krumpliból se volt elég, ma reggel se süthettek. Elmehetett volna napszámba, de oda se vihette volna magával Klárit. Meg nem volt csizmája se. De így mezitláb is magasabb volt mindenkinél, a ki a kicsiny szobában körülötte állott, a fejével csaknem a mestergerendát érte. A kis doktornak és a két pohos idegennek föl kellett rá nézni. A lány nem tekintett rájuk, a ház földjébe nézett, ott keresett valamit. Végre kisütötte:

- Urfi-e vagy lány? - kérdé hirtelen nekibátorodva.

- Fiu, Tibor, Tibor! - felelte az öreg urasszony.

- No ládd, lányod is lesz, fiad is lesz! - jegyezte meg a parasztasszony és hol sirásra, hol nevetésre állott az összeaszott szája.

- Hadd lássuk a lányt! - Kérték egyszerre hárman is. Erzsébet oda vitte őket a patkához, a hol sütőteknőben aludt és álmában a szopást folytatta Császár Kiss Klárka.

- Alszik! - mondá Erzsébet a jövevények felé fordulva, majd szinte megfélelkezve arról, hogy más is van körülötte, éneklő szóval elkezdett a kicsikéhez:

- Aj, aj, Kalári lányom, lelkem gyermekem, buzám, tenkeli-galambom, elmegy a te anyád, nincs mán neked anyád. Azt a Pestet a hol van, verje meg az isten!

Észrevette és elszégyelte magát:

- Mikor megyünk? - kérdé.

- Mindjárt délben. Rendben van-e a fehérműje?

- Az biz rendben! - felelte helyette a zsellér, a ki még a bér mibenléte iránt érdeklődött. Nem igen alkudtak, hamar megegyeztek és azt is megbeszélték, hogy a pénzt mindig leküldik a kis leány atreczájára, az öreg szülői kezébe. Sőt az első hónapot mindjárt ki is fizették, mert Erzsébetnek valami régi cipőt kellett venni. Eddig, ha messzire ment,

az apja csizmáját viselte. Az itthon kellett. Klárinak is téli ingre volt szüksége...

Még csak az orvosi vizsgálat volt hátra. A fő-doktor még diáksága éveiben a sok éhezéstől siket volt egy kissé és a lány mellében - a míg hallgatódzott - mindenféle zörejeket különböztetett meg. Egy kissé csóválta a fejét, de mégis megnyugodott:

- Jelentéktelen szörcszörej, hurutos idő, meztelen lábbal járnak a hóban. Kicsiny baj, nem alkati.

Hogy még jobban megnyugtassa magát, levettette a lánynyal a pruszlikot. Erzsébet nem szégyenkezett, megmutatta hatalmas fehér mellét, a melyen két kis fekete-rózsát nyilasztott ki az anyaság. A pesti nagyapát elfordította a felesége, a doktor pedig hozzányult a leány kebléhez:

- Jó! - mondá. - Jó, az én felelősségemre.

Még csak a pupilláját nézte meg.

- A többit hagyhatjuk! - szólt, majd úgy értvén, hogy a pestiek mondtak valamit, de a tekintélyét is fenn akarván tartani ezek előtt - és hogy majd a fővárosi házi orvos rá ne czáfolhasson - még néhány kérdést intézett a leányhoz:

- Nem terhelt maga?

Erzsébet elvörösödött; az öreg asszony közbevetette magát:

- Ha szegény emberek vagyunk is, ilyen - fődoktor úr - ne tessék mondani.

A kopasz emberke mérgesen, de helyreigazította a dolgot.

- Nem volt a maga családjában iszákos vagy őrült, súlyos idegbeteg, mell, méh vagy lépbajos?

Ugyanezt ismételte - de már csak magának - latinul, sebesen beszélve, mintha leczkét mondana fel. A helybeli boltosné csudálkozva nézett reá, a doktor azonban be sem várva a választ, a nagy munkának mintegy befejezéseül kezet fogott mindenkivel és ünnepélyes hangon gratulált a budapesti vendégeknek. Aztán vidáman - mint a ki jól végzett nehéz munkát - megtörülte verejtékező homlokát:

- Most pedig gyerünk enni, legyen szerencsém egy kis paprikás csirkére. Marhahúst mi ritkán látunk, ez a falu átka. Hozhattak volna egy kis sajtot Budapestről. Budapest csak Budapest! - Majd Erzsébet felé fordulva tréfásan fejezte be a bánatos felsóhajtást:

- Csak aztán magát meg ne fesse! Majd, ha a határhoz érnek, a lánczot jól megrágja!

Az öreg napszámos hangosan fölnevetett erre a babonára, biztatta a lányát, hogy ne féljen és tuszkolta kifelé a sok népet. Azok is siettek, a vasut délben indult és a kis Tibor odafent éhezett. A dadájának nem volt teje, elcsapták, az üvegdeját pedig sehogysem akarta elvenni.